

nr. 3 JUNI 2020 86. ÅRGANG

ORGANIST

bladet

ANSKEDT
ROSKAB HOLDER
TAAREDUGGET ÆREKRANS
SLAAR OM DYBBØLS NAVN SIN GLANS
SLÆGTER DØR MEN SPROGET BINDER
FREMTID GROR AF DYRE MINDER

Den
Pontoppidanske
Psalm = Bog,
tillige med
den
nye **Psalm = Bog,**
som efter
Allerhøieste Kongelig Befaling
skal bruges
i
den danske Menighed
Elesvig, 1838.
et Kongelige Dødstemme-Instituts Bogtrykkerie.

Den
Pontoppidanske
Bog,
Elesvig = Holsteenske
Kirke = Agende.
Efter
Allerhøieste Kongelig Befaling
forordnet
til almindelig Brug
Elesvig,
mission hos Joh. Gottl. Wäbe
1797

TIL MINDE OM
RENINGEN
1920

SALMESANG I SØNDERJYLLAND

ORGLET SOM ORKESTERSUBSTITUT

DIGITAL UNDERVISNING I EN CORONA-TID

DOKS

DANSK ORGANIST OG KANTOR SAMFUND

Dansk Organist og Kantor Samfund DOKS

Vesterbrogade 57, 1. th. - DK-1620 København V
Tlf. 33 79 16 85 (tr. 10-13)
doks@doks.dk - www.doks.dk
Sekretariatsleder: **Bjørn Arberg**
Mobil 21 47 04 30 (træffes ikke fredag)
Sekretær: **Lene Arberg**

Bestyrelse DOKS

Karin Schmidt Andersen formand
Hendriksholm Kirke
Vesterbrogade 57, 1. th. DK-1620 København V
ksa@doks.dk
Tlf. 21 28 00 72

Poul Skjolstrup Larsen næstformand
Løgumkloster Kirke
skjolstrup@doks.dk
Tlf. 40 68 21 44

Philip Schmidt-Madsen kasserer
Sct. Matthæus Kirke
phsc@vesterbrosogn.dk
Tlf. 30 33 89 70

Bente Hogrefe Nielsen
Sjællands Kirkemusikskole
bente.hogrefe@mail.dk
Tlf. 29 67 13 01 - 46 96 46 92

Klaus Viggo Jensen
Ringkøbing Kirke
kuj@youmail.dk
Tlf. 48 41 46 71 - 20 32 43 40

Peter Bjerregaard
Godthaabskirken
pb@godthaabskirken.dk
Tlf. 26 36 87 61

Christina Beltoft Mortensen
Nørre Tranders Kirke
beltoftchristina@gmail.com
Tlf. 98 14 91 73 - 61 71 91 73

Akademikernes A-kasse

Vester Farimagsgade 13 - 1606 København V
Tlf. 33 95 03 95 - www.aka.dk

Organistbladet DOKS

Mikael Garnæs ansvarshavende redaktør
Tysk-fransk reformert Kirke
organistbladet@doks.dk - Tlf. 41 26 63 31
Abonnement: årligt kr. 600
Annoncer sendes til annoncer@doks.dk
Annoncepriser: Kontakt redaktør eller www.doks.dk
Deadline for redaktionelt stof til næste nummer: 1. juli.
Deadline for annonce-materiale: 1. juli.
Grafisk arbejde: spotON og RiisGraphics
Tryk: Litotryk A/S
Forsidegrafik: Helle Riis

INTROITUS Af Mikael Garnæs

Hvad kan vi lære af krisen?

Da corona-epidemien lukkede landet ned i midten af marts blev meget ændret. Vi kunne ikke længere mødes fysisk til gudstjenester, korprover eller koncerter, og det var et stort savn. Til gengæld oplevede vi en kraftigt øget aktivitet på de digitale medier. Kirkerne prøvede efter bedste evne at holde kontakt med menighederne og omverdenen via streamede andagter og gudstjenester, og orgelmusik blev lagt ud på nettet i et omfang som aldrig før. Kvaliteten og professionalismen i disse aktiviteter var forskellig, men mulighederne i det digitale univers er mange, og det er rimeligt at antage, at det har sat ekstra fart på en udvikling, der allerede var i gang.

Konservatorierne og kirkemusikskolerne har i stort omfang påtaget sig at omlægge undervisningen til digitale medier under den nye virkelighed. Organistbladet har talt med lærere og studieledere om de erfaringer de har gjort, og om de perspektiver det åbner på den anden side af krisen.

Paradoksalt nok har også fællessangen oplevet en stærk opblomstring – ganske vist adskilt, på altaner, gårdspladser og hjemme foran fjernsynet. Mange fortæller, at den daglige morgensang fra Højskolesangbogen med Phillip Faber ved flyglet er blevet en fast musikalsk vitaminindsprøjtning. "X-faktor", "Danmark har talent" og tilsvarende programmer er (for en tid?) forsvundet fra skærmen, og i stedet er der kommet fællessang med danske sange i prime-time fredag aften. Det er da en omvæltning, der vil noget. Den danske sangskat har ikke haft så megen offentlig bevågenhed siden besættelsestiden. Også det må der kunne bygges videre på. Kirkekor, koncertkor, børnekor, voksenkor og folkekor må være oplagte kanaler for den opsparede sanglyst.

Hvad er organistens rettigheder i forbindelse med streaming af gudstjenester? Sekretariatsleder Bjørn Arberg fortæller, at man som organist har ophavsret til den musik man fremfører. Han anbefaler, at man laver en aftale, såfremt arbejdsgiveren ønsker at benytte sig af den til noget der ligger ud over sædvanlig brug, som for eksempel når en gudstjeneste live-streames, eller hvis optagelsen lægges på kirken hjemmeside. Hvis ikke man laver en aftale, kan det være med til at flytte grænserne for almindeligt brug, så det med tiden vil blive anset for en tjenestepligt at medvirke i streamede gudstjenester.

IND- HOLD

4-7
**SALMESANG I
SØNDERJYLLAND**

12-13
REGISTERTAVLEN

8-9
**DIGITAL UNDERVISNING
I CORONA-TIDER**

14-18
**ORGLET SOM
ORKESTERSUBSTITUT**

11
KLUMME
**KAN MAN SKABE
GUDSTJENESTELIGT
NÆRVÆR MED EN
USYNLIG MENIGHED?**

10
**FORMANDEN
HAR ORDET
ÅBNING**

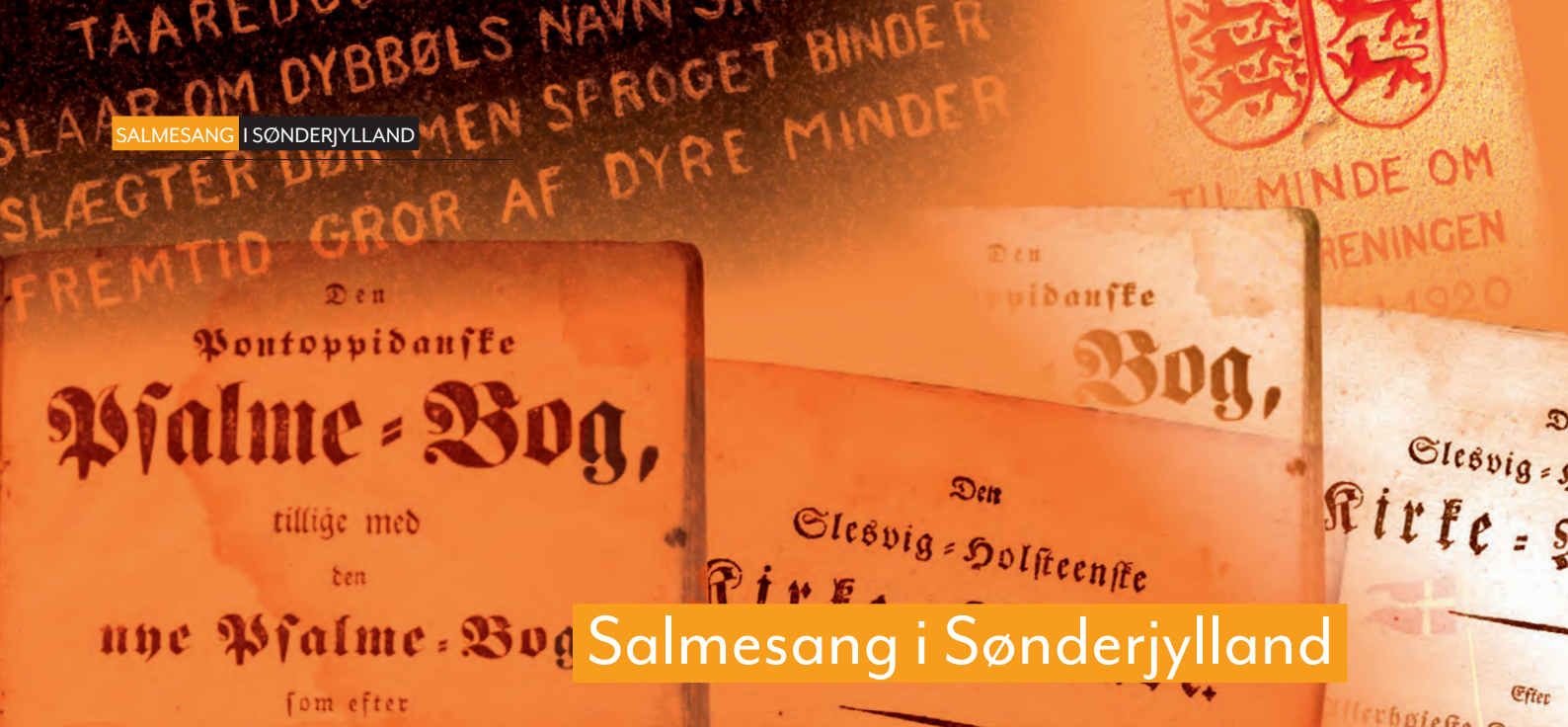
19
ANMELDelse
**VELKLINGENDE
BRUGSMUSIK
AF HØJ KVALITET**

20-21
**STREAMING AF
GUDSTJENESTER
- HVAD ER DINE
RETTIGHEDER
SOM ORGANIST?**

22
MUSIK TIL GUDSTJENESTEN
**4. SØNDAG EFTER
TRINITATIS,
2. TEKSTRÆKKE**

24
DOKS'EN UD AF BOKSEN
**CHRISTINE TOFT
KRISTENSEN**

Salmesang i Sønderjylland

Af Hans Christian Hein,
rektor for Løgumkloster
Kirkemusikskole

Med Genforeningen måtte der også på det kirkelige område ske en reorganisering. Efter i 56 år at have været en del af den slesvig-holstenske landskirke blev sognene i Nordslesvig/Sønderjylland med afstemningen i 1. zone d. 10. februar 1920 en del af folkekirken. Man kunne måske tro, at man også på salmesangens område blot ville udbrede Psalmebog for Kirke og Hjem til de sønderjyske sogne og dermed opnå en "genforening". Det blev ikke tilfældet, for her var der rent faktisk ikke noget at genforene, idet det slesvigske område, hvoraf Sønderjylland udgjorde den nordlige del, siden reformationen havde haft sin egen udvikling.

Skiftende politiske forhold havde fra middelalderen haft betydning for den kirkelige og sproglige udvikling i Slesvig og Holsten. Med reformationen skete der en vigtig ændring i den kirkelige administration, der på langt sigt fik sproglige konsekvenser: Ærkebispesædet i Lund blev ophævet, og man oprettede en egen kirke i Slesvig-Holsten. Den forbindelse, Slesvig Stift indtil reformationen havde haft til Danmark, blev sprogligt set løsere, hvilket medvirkede til, at tysk som kirkesprog vandt frem også i områder, hvor dansk var hverdagsprog. Christian 3. havde foranlediget, at Luthers medarbejder Johannes Bugenhagen, der allerede havde medvirket til udformning af kirkeordninger i det nordlige Tyskland, kom

til Danmark. I 1539 udkom Kirkeordinansen ved Bugenhagens mellemkomst, og han var også en af nøglepersonerne ved udgivelsen i 1542 af en kirkeordning for Slesvig-Holsten, der udkom på plattysk¹⁾. Denne ordning var i store træk en oversættelse af den danske tekst fra Kirkeordinansen med enkelte bestemmelser med relevans for hertugdømmerne.

Først op i 1800-tallet blev sproget set og oplevet som en markør for den nationale identitet og kultur. I flere århundreder forud var der tale om en stor sproglig blanding mellem dansk, sønderjysk, plattysk og højtysk. Sproget var snarere udtryk for samfundets sociale inddeling, idet tysk mange steder blev det officielle sprog i byernes administration, og på det kirkelige område i Slesvig afløste tysk det latinske sprog i reformationstiden. Her spiller det ind, at Luthers sprog var tysk, og i den brede folkelige offentlighed fik tysk med årene en status som "det hellige sprog". Et ret ekstremt og pudsigt eksempel fra o. 1970 er blevet refereret af præsten Urban Schröder, hvor en ældre – meget dansksindet – mand i Varnæs havde bestemt, at hans begravelse inkl. salmesangen skulle foregå på tysk!²⁾

I sin tid som hertug i Slesvig havde den senere Christian 3. allerede fra 1526 taget afgørende skridt til en reformation i Haderslev og Tønder, herunder oprettelsen

¹⁾ Teksten er gengivet i Ernst Michelsen: Die Schleswig-holsteinische Kirchenordnung von 1542, Kiel 1909.

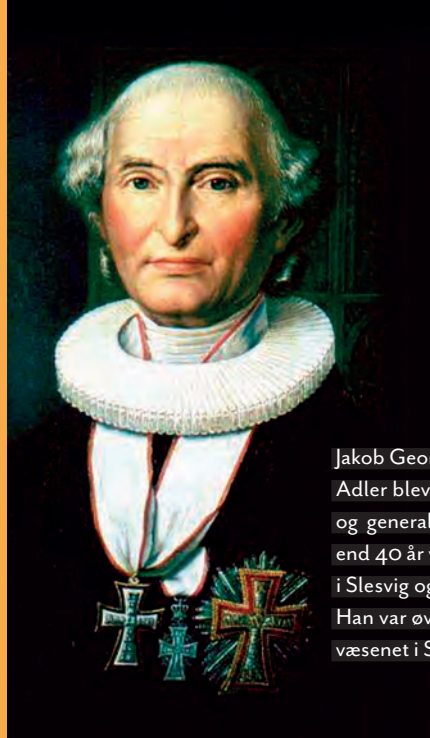
²⁾ Refereres i Søren Sørensen: Om kirkesangen i Slesvig-Holsten siden reformationen. Samfundet Dansk Kirkesangs Årsskrift 1973-74.

³⁾ Anders Malling: Dansk Salme Historie bd. VIII, s. 378, København 1978.

⁴⁾ Tungemålenes mangfoldighed v/ N. Thomsen og B. Noack s. 238 ff. Forlaget ANIS 2002.

Johannes Bugenhagen (1485-1558).
malet af Lucas Cranach den ældre i 1537.
Bugenhagen var involveret i den danske
version af Kirkeordinansen (1537/1539).
Den gjaldt som den lutherske kirkes
forfatning indtil grundloven af 1849

Jakob Georg Christian Adler (1756-1834).
Adler blev i 1792 overkonsistorialråd
og generalsuperintendent i Slesvig. I mere
end 40 år var han generalsuperintendent
i Slesvig og fra 1806 også i Holsten.
Han var øverste tilsynsmand ved kirke-
væsenet i Slesvig og Holsten indtil sin død

af en dansk præsteskolet. Der hersker ikke tvivl om, at salmesangen her var dansk, og det er endog blevet fremhævet, at de to malmøske reformatorer og salmebogsudgivere Claus Mortensen og Oluf Spanndemager en tid opholdt sig i Haderslev, og at enkelte af deres salmeoversættelser bærer præg af sonderjysk dialekt. Så meget mere overraskende kan det da forekomme, at der ikke umiddelbart efter reformationen udkom en salmebog til Slesvig. I købstæderne blev salmesangen også ved de dansksprogede gudstjenester tysk – det var naturligt for borgerstanden, der som oftest havde tysk som dagligt sprog. Meget tyder derfor på, at det danske salmerepertoire i lange tider frem til 1700-tallet har indskrænket sig til gudstjenestens faste ordinariesalmer samt få andre salmer, som menigheden kunne synge udenad.³⁾ Den tysksprogede salmesang fik tilført nye impulser fra en række salmebogsudgivelser i 1600-tallet, herunder Adam Olearius' "Kirchenbuch" fra 1665, der med sine højtyske salmer medvirkede til at påvirke den plattysktalende befolkning til at opfatte højtysk som "kirkens" sprog.

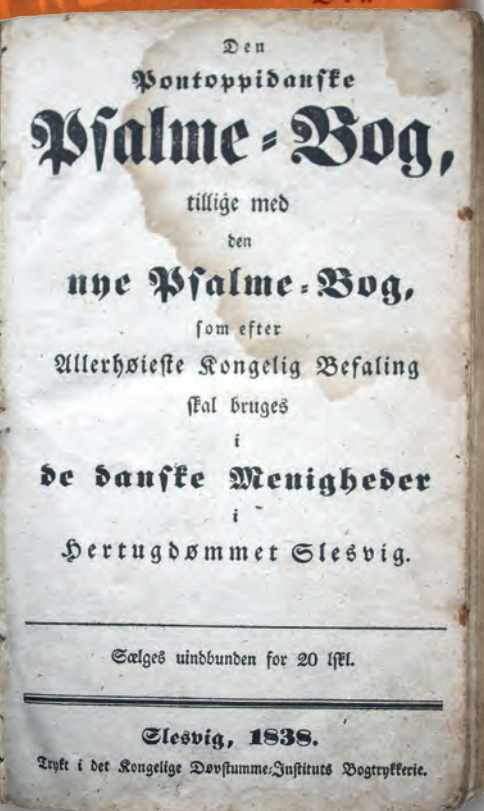
"...I flere århundreder forud var der tale om en stor sproglig blanding mellem dansk, sonderjysk, plattysk og højtysk..."

Den første dansksprogede salmebog kom i 1717 med Ægidius' salmebog. Han var præst i Varnæs ved Aabenraa. Ægidius havde hentet størstedelen af indholdet i samtidige tyske salmebøger og oversat derfra. Salmebogen vandt som kirkesalmebog kun indpas i relativt få sogne omkring Aabenraa og Tønder, således har f.eks. Brorson fået kendskab til den i tiden i Emmerske Bedehus v/ Tønder, hvor den var i brug. Større betydning har den sikkert haft som andagtsbog i hjemmene. Der hvor den blev brugt, har man underretning om, at den holdt sig til midten og slutningen af 1800-tallet.⁴⁾ Kingos salmebog fik en mindre udbredelse fra o. 1730; men langt vigtigere blev Pontoppidans salmebog, der udkom i 1740. Den indeholdt salmerne fra Kingo samt et stort udvalg af Brorsons og pietismens salmer. Pontoppidans salmebog fik i Danmark en begrænset udbredelse både geografisk og tidsmæssigt; men i Slesvig fik den væsentlig betydning ved at give menighederne en stor del af det repertoire i hænde som allerede var kendt gennem den pietistiske vækkelse. I mange sogne omkring Haderslev og Aabenraa var salmebogen fortsat i brug til op i 1880'erne.

Den rationalistiske Evangelisk-Kristelig

Psalmebog fra 1798 fik fra 1820'erne nogen udbredelse, især i Sønderborg Provsti; men karakteristisk for Nordslesviger, at mange af de omkalfatrede salmer i denne salmebog også kunne findes i Pontoppidans Salmebog i deres mere originale form. I det lange perspektiv betød det, at der i Danmark gik mange årtier, før man i salmebøgerne vendte tilbage til nogle mere originale tekster til de salmer, man i Nordslesvig via Pontoppidan havde brugt hele tiden!

En eklatant liturgisk fiasko for biskoppen i Slesvig, Jacob G.C. Adler, fandt sted i slutningen af 1790'erne. I tidens pædagogiserende og rationalistiske ånd ønskede biskoppen at harmonisere danske og tyske kirkeritualer, idet man i Nordslesvig anvendte det danske kirkeritual fra 1685, mens man sydligere anvendte det tyske. Forslaget, der i 1797 blev udsendt på begge sprog, fik navnet "Slesvig-Holsteenske Kirke-Agende". Der var ganske vidtgående ændringer i forskrifterne, herunder bortfald af ind- og udgangsbønner, en kraftig reduktion af salmesangen, omformuleringer af Fadervor og velsignelserne m.m. Desuden blev messeklæderne afskaffet, ældre bibelske vendinger blev ændret og seks nye tekstrækker blev introduceret! Der rejste sig hurtigt et folkeligt oprør mod disse bestemmelser, der både vakte stærke følelser og af mange blev anset som ikke-luther-

**Den Pontoppidanske Psalme-Bog
tillige med den nye Psalme-Bog 1838**

⁵⁾ G. Weitling: Fra Ansgar til Kaftan, Flensborg 2005, s. 254 ff.

⁶⁾ I G. Weitling: op. cit. angives et sent eksempel på dette: Et stillingsopslag fra 1911 i Braderup, syd for Tønder oplyser, at der én gang månedligt holdes dansk gudstjeneste. Imidlertid kunne ingen af ansøgerne dansk, og disse tjenester ophørte som en følge heraf.

⁷⁾ Ifølge Weitling: op. cit. s. 321 bl.a. i Helligåndskirken, hvor den skulle have haft en "bemærkelsesværdig positiv indflydelse på salmesangen".

⁸⁾ Udgivet v/ N. Thomsen og B. Noack: op. cit.

⁹⁾ Weitling: op. cit. s. 381.

¹⁰⁾ Malling: op. cit. s. 430.

¹¹⁾ Forløbet er fyldigt beskrevet i Malling: op. cit. s. 459 ff.

Den Slesvig-Holsteenske Kirke = Agende.

Efter
Allerhøieste Kongelig Befaling
forordnet
til almindelig Brug

i
Hertugdømmene Slesvig og Holsteen,
Herstøbet Vinneberg,
Grevskabet Rantzau og Staden Altona.

Sælges uindbunden paa Trykspapir for 44 Rdl. S. H. C.

Slesvig,
i Commission hos Joh. Gottl. Hoff.
1797.

**Den Slesvig-Holsteenske
Kirke-Agende 1797**

ske. Således blev præsten i Bov, Christian Clausen, af menigheden trukket ned fra prædikestolen og låst ude af kirken – og i Bredsted kom det til håndgemæng, da amtmanden ville fængsle en protesterende skomager! Konsekvensen af stridighederne blev et tilbagemag fra kongen, der tilstod menighederne frihed til at bestemme ang. indførelsen af den nye agende. Resultatet blev stort set en status quo situation i forhold til tidligere tid.⁵⁾

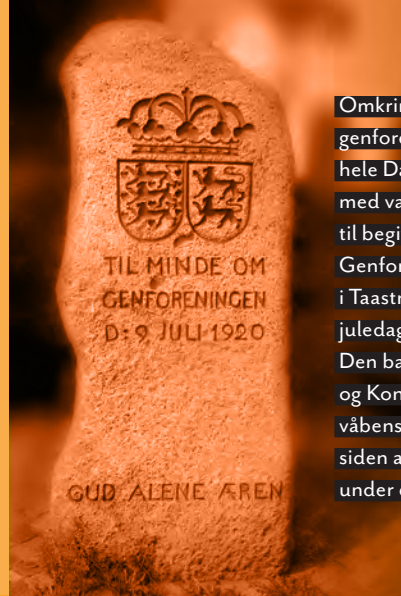
De danske skolelove fra 1814 samt et forudgående reskript fastslog for Slesvig, at sproget i landsbyskolerne skulle være dansk, hvor folkesproget var dansk, men der skete alligevel mange steder i området syd for den nuværende landegrænse en glidning væk fra det danske, idet man ofte lod det fremherskende tyske kirkesprog påvirke beslutningen om, hvad skolesproget skulle være. Hermed skete der fra begyndelsen af 1800-tallet en tysksproget påvirkning af flere sogne, hvor folkesproget var dansk

til langt op i 1800-tallet. Efter den danske sejr i treårskrigen 1848-51 fulgte der også på det kirkelige område fra dansk side forsøg på at påvirke de sydslesvigske sognes kirkesprog; men selv med valgfrihed, om man ville følge danske eller tyske gudstjenester, var der i befolkningen en helt overvejende stemning for tysk som kirkesprog.

Efter den preussiske sejr i 1864 blev forholdene vendt om, og dansktalende præster skulle nu sværge ed på at ville følge de tyske myndigheder – i modsat fald blev præsterne afskediget. Der kom nogle afskedigelser, men af afgørende betydning var især, at der i danske kredse bredte sig en stemning af håbløshed, hvilket medførte, at danske præster kun i ringe omfang søgte de ledige stillinger i Slesvig. Selvom danske gudstje-

"...men selv med valgfrihed, om man ville følge danske eller tyske gudstjenester, var der i befolkningen en helt overvejende stemning for tysk som kirkesprog..."

nester ikke blev forbudt, blev de op mod år 1900 sværere at realisere grundet mangel på dansksprogede præster.⁶⁾

Omkring 600
genforeningssten over
hele Danmark refererer
med varierende tekster
til begivenheden i 1920.
Genforeningsstenen
i Taastrup blev afsløret
juledag 1920.
Den bærer Sønderjyllands
og Kongerigets
våbenskjold ved
siden af hinanden,
under en kongekrone.

Mindeplade på
Dybbøl mølle,
sidste afsnit siger;
" ...slaar om
Dybbøls navn sin
glans - slægter
dør men sproget
binder...

To nordslesvigske præster, Chr. W. Meyer og Ulrich S. Boesen, udgav i 1844 en salmebog, der fortsatte linjen fra Pontoppidan, men som noget nyt inkluderede nye strømninger fra Danmark med bl.a. B.S. Ingemanns og Grundtvigs salmer. Den fik nogen udbredelse, men kom hurtigt i konkurrence med Roskilde Konvents salmebog, der bl.a. vandt frem i Flensborg og omegn.

Tiden op mod 1900 betød politisk og kulturelt efterhånden større begrænsninger for udfoldelsen af dansk sprog og kultur, især i den såkaldte Köller-periode (efter Slesvigs overpræsident E.M. von Köller) med kraftig undertrykkelse af arbejdet blandt de dansksindede. Så meget desto mere overraskende kan det synes, at en meget væsentlig dansksproget salmebog så dagens lys i 1889, godkendt og udgivet af de tyske kirkemyndigheder med Slesvigs biskop Theodor C. H. Kaftan som formand for salmebogskommissionen. Kaftan var opvokset i Løjt ved Aabenraa, var tysk uddannet og en særdeles anerkendt teolog, der bl.a. opnåede udnævnelse til æresdoktor i Kiel. Synet på Kaftan, der var superintendent 1886-1917, var i samtiden hårdt fra både dansk og tysk side, idet han fra tysk side blev beskyldt for at være "danskervenlig", mens man fra dansk side tillagde ham en stor del af ansvaret for den nationale undertrykkelse. Kaftans store engagement i en dansksproget salmebog er imidlertid et faktum, bl.a. dokumenteret i den omfattende brevveksling i salmebogskommissionen 1882-92.⁸⁾

I kommissionen sad Kaftan samt fem repræsentanter for de nordslesvigske provstier, hvoraf de mest markante medlemmer var greve Hans Schack, Schackenborg, og sognepræst Hans Prah fra Møgeltønder. Salmebogen fik titlen "Evangelisk-luthersk Psalmebog for de dansktalende Menigheder i Slesvig", og en tilhørende koralbog blev i 1895 udgivet af Hans Prah og C.C. Heinebuch, der var organist i Flensborg. I arbejdet var man fra alle sider meget bevidst om, at salmebogen ikke skulle kunne beskyldes for national eller sproglig propaganda. Således fik man klogt omformet (selvcensureret?) verslinjer, der kunne opfattes i den retning: I Chr. Richardts "Et kors det var det hårde trange leje" fik man forfatteren selv til at erstatte linjen "Nu vajer korset højt i folkets banner" til "Nu by ved by en korsets kirke stander".⁹⁾ Tilsvarende ændrede kommissionen i Grundtvigs "I al sin glans" linjen "... og for til Himmels hvid og rød" til det mere "neutrale": "I ordets Navn, som kom til Jord / og seier rig til Himmels for".¹⁰⁾ Denne nordslesvigske salmebog, som den blev kaldt, udmærkede sig ved et højt kvalitativt stadi med mange af de gamle, indsungne salmer i en god og uangribelig version, men også nye strømninger med især Grundtvig blev rigt repræsenteret. Den blev meget vel modtaget i sognene i Nordslesvig og hurtigt indført næsten overalt. I de svære årtier op til Genforeningen blev denne salmebog et vigtigt kirkeligt samlingspunkt for de danske kredse.

Ved Genforeningen kom man i en ny administrativ situation, da de nye provstier skulle indlemmes i folkekirken. Hvad angår salmebog, tog man imidlertid ikke blot den danske "Psalmebog for Kirke og Hjem", men ønskede også videre frem at benytte den nordslesvigske salmebog. En række rent praktiske problemer med rettigheder til trykning af nye eksemplarer af salmebogen, som var udgivet og trykt i Tyskland forhalede tingene, og i løbet af et par år besluttede man at forberede en ny salmebog, der kunne berede en senere sammensmeltning af salmebøger og traditioner nord og syd for Kongeågrænsen. Dette arbejde blev afsluttet i 1926 med udgivelsen af "Den sønderjydske Salmebog", hvor der skete en optagelse af en del af repertoiret fra "Psalmebog for Kirke og Hjem", og efterfølgende skete der også denne gang en hurtig udbredelse i alle sogne.

Der kom dog kun til at gå få år, før man på et møde i den sønderjyske menighedsrådsforening foreslog nedsættelse af en kommission til forberedelse af en kommende fælles salmebog for hele Danmark. En kommission blev nedsat med hymnologen pastor Anders Malling som formand. Efter 10 års arbejde udkom i 1943 det sønderjyske forslag, der blev ét af tre forberedende forslag til Den danske Salmebog.¹¹⁾ Med udgivelsen af denne i 1953 fandt der endelig en forening af salmesangen sted mellem Sønderjylland og resten af Danmark.

Digital undervisning i corona-tider

Som så mange andre institutioner blev landets konservatorier og kirkemusikskoler stillet over for nye udfordringer, da landet lukkede ned i marts. For eksempel blev Musikhuset i Aarhus, hvor de orgelstuderende holder til, pludselig hermetisk lukket, og professor Ulrik Spang-Hanssen fortæller, at de, som netop var i gang med at holde prøve, fik et kvarter til at forlade stedet. Noget tilsvarende gjaldt for de øvrige konservatorier. Pludselig var man henvist til at finde nye måder at arbejde på. Der blev udstedt fælles retningslinjer for konservatorierne fra kulturministeriet: Så vidt muligt gennemføres undervisningen som fjernundervisning. Undervisere og studerende blev henvist til Skype, zoom og mere "low Tech"-løsninger med mobiltelefoner. Teknologier, som i et vist omfang allerede var taget i brug til undervisningsformål, men som nu blev helt nødvendige. Det har kastet alle ud i en læringsproces, som vi stadig står midt i.

Et rundspørge i begyndelsen af maj til lederne af landets kirkemusikalske uddannelsesinstitutioner tegner et billede af en situation, hvor undervisningen er gået digitalt, og eksaminer og optagelsesprøver er flyttet til de elektroniske medier eller har måttet udskydes. Der er givet dispensation, så nogle ikke-afsluttende prøver er blevet aflyst og kun afsluttende eksaminer gennemføres.

Eksaminer i korledelse søges gennemført med reduceret antal korsangere.

Fjernundervisning betinges af, at udstyret er i orden på begge sider, fortæller professor Sven-Ingvart Mikkelsen, Det Kongelige Danske Musikkonservatorium. Konservatoriets tonemesterafdeling har sat op til distant learning og købt nye mikrofoner, men det rykker ikke ved, at man skal have et udstyrsniveau i begge ender som fungerer. En anden mulighed er, at de studerende laver optagelser, som læreren kommenterer via mail, telefon eller Skype. Det at få de studerende til at lave optagelser har været lærerigt, for de studerende har været tvunget til at forholde sig til deres præstation. Det har skubbet til deres selvstændighed. De studerendes øvemuligheder er et andet kapitel. Mikkel Andreassen, Syddansk Musikkonservatorium, fortæller, at flere studerende har haft problemer med dårlige øvemuligheder efter at mange kirker er lukkede, men at de har været forstående og ageret positivt. Selv har han brugt ret megen energi på at håndtere situationen til ulempe for det faglige, men har gjort meget ud af at kommunikere flydende og hele tiden.

Kirkemusikskolerne

Rektor Tine Fenger Thomsen, Vestervig Kirkemusikskole, fortæller, at man bygger videre på erfaringerne fra et 3-årigt E-læringsprojekt som allerede er i gang, og den elektroniske undervisningsplatform Moodle. Mange lærere har fået instruktion

i E-læring, andre underviser på Skype og zoom. Hun har mødt stor velvilje og positiv tilgang fra lærere og studerende, men skolens ledelse er klar over, at det er en uheldig kompromissituation. Et lille lyspunkt er, at lærere og studerende har fået opgraderet deres digitale færdigheder. Digital undervisning kan undertiden give mere ro i dagligdagen for studerende ved kirkemusikskolerne, der ofte har lang transporttid til undervisningen.

På Sjællands Kirkemusikskole fremhæver rektor Ole Brinth, at der udvises stor kreativitet hvad angår hjemmeundervisning. Også optagelsesprøver har man kunnet gennemføre på Messenger eller Skype, hvor der laves (reducerede) hørelæretests. Det fungerer bedre end man havde turdet håbe. Man er dog helt stålsatte på, at eksamen ikke skal afvikles virtuelt. Studerende, censor og lærere skal være sammen, og eksamen skal være en afsluttet begivenhed. I fremtiden planlægges det at lave et kursus om virtuelle gudstjenester og en inspirationsdag om erfaringerne indhøstet under corona-perioden.

Rektor for Løgumkloster Kirkemusikskole Hans Chr. Hein betegner det som meget oploftende, at man faktisk kan få noget fornuftigt ud af den digitale undervisning, og at det vigtigste er, at eleverne holder sig i gang. Også han mener, at optagelsesprøver over Skype godt kan give mening i visse situationer, og at vi har fået erfaring for, at man kan supplere almindelig undervisning med E-læring.

Jens Ramsing, lærer ved Sjællands Kirkemusikskole og organist ved Sct. Peders Kirke, Næstved, ved klaveret og skærmen.

Den digitale undervisning åbnede for et nyt og mere detaljeret fokus

Af Jan Lund, underviser i sang på konservatoriet i København, kirkemusikskolen i Roskilde samt på MGK på Frederiksberg
Foto: Mikael Melbye

Allerede inden der kom en officiel meddelelse, skrev jeg til mine elever og opfordrede dem til at kontakte mig for at begynde på digital undervisning. Eleverne reagerede forskelligt; nogle var meget fremme i skoen, andre fik nærmest depressioner. Det techni-

ske tager tid, men i løbet af en uges tid var det på plads, så jeg har fået læst næsten alle de timer jeg skulle.

Der har været problemer. Dels tekniske: Det almindelige dårlige lydudstyr nivellerer lydstyrken for at undgå overstyring, og synkronisering af lyd og billede er ofte dårlig. Dels musikalske: Jeg kan ikke akkompagnere eleverne, så de må synge a cappella. Men vi fandt et nyt og mere detaljeret fokus. Jeg kunne ikke give feedback på deres klang, men til gengæld kunne vi gå i dybden med noget andet. Pludselig var det ting som sprog og linjeføring der blev arbejdet i dybden med. Fokus blev mere koncentreret, næsten irriterende insisterende på et bestemt element. Alle gik fra deres første seance med en god oplevelse, at de fik mere med fra en time end de havde forventet. Det havde jeg ikke set komme! Jeg tror dog ikke på, at fysisk undervisning kan eller skal erstattes med digital.

Men vi kan tage noget med os af de erfaringer vi har gjort i corona-tiden. Vi skal tænke i udvidede digitale baner når vi skal skabe nye studiestrukturer. Jeg mener, at i teori og lignende holdfag ligger der store muligheder i de digitale undervisningsplatforme. Det er kirkemusikskolerne allerede inde på, og jeg tror det bliver spændende. Ved rejser, sygdom og lignende kan man, om end ikke erstatte, så supplere den fysiske undervisning med digital. Fraværet af fysisk kontakt med eleverne gjorde, at jeg begyndte at samarbejde med klaverlærerne på konservatoriet om indspilning af akkompagnementer, hvilket sangeleverne har været glade for. På konservatoriet har vi holdt et ugentligt skype-lærermøde, hvilket er godt, og jeg kunne have ønsket at kirkemusikskolen havde gjort det samme. Det skal blive interessant at udveksle erfaringer lærerne imellem. Det kan vi samle op på, når pandemien forhåbentlig snart er slut.

Mine erfaringer med fjernundervisning

Af Jens Ramsing, lærer ved Sjællands Kirkemusikskole og organist ved Sct. Peders Kirke, Næstved

Hvordan har den virtuelle musikundervisning fungeret? Vi kom langt med Skype, Messenger, Facetime, mobiltelefon og andet digitalt udstyr. Dermed afvikledes adskillige sololektioner rimeligt succesfuldt. For lektionen er jo blot afslutningen på et øveforløb, der er endnu vigtigere.

Men især de studerendes arbejde med indspilninger viste sig at være et effektivt pædagogisk redskab. Mange har derved gjort nye erkendelser, der har skærpet forholdet til øvelse og performance.

Manglende adgang til øvekirken har været et stort problem. Og så alligevel pludselig en mail med 5 indspilninger i forventning om 5 grundige tilbagemeldinger på skrift. En dejlig opgave. Det er vigtigt som pædagog altid at udtrykke sig klart og umisforståeligt. Sproglig stringens afføder ikke sjældent musikalsk stringens. Så fjernundervisning på mail er ikke bare mulig, men også gavnlig – som supplement.

Mailen er naturligvis også velegnet som information til hele flokken af studerende. Med rundsending af instruktioner og tips af generel karakter kan man etablere

en slags klaver/orgelklasse som undervisnings-paraply.

Lærere i læsefag har med succes benyttet den nye E-learningplatform, Moodle. Her ligger der også en instruktionsvideo i salmespil med undertegnede. Denne platform er under stadig udbygning.

Men lad det være sagt klart: E-learning og fjernundervisning kan ikke erstatte den fysiske undervisning. Selv om vi med digitale platforme og elektronisk udstyr har gjort erfaringer, som ikke fremover kan negligeres, skal vi huske på, at da landet lukkede ned og vi tog de alternative undervisningsformer i brug, var der allerede etableret en tryk og fortrolig lærer/elev-relation. Ligeledes skal vi huske på, at fjernundervisningen har fungeret på usædvanlige vilkår: Vi havde alle rigtig god tid.

Favoritter og fornyelse i Højskolesangbogen

- Til efteråret udkommer den 19.
udgave af Højskolesangbogen

Medierne har vist stor interesse for den kommende udgave af sangbogen. Samtidigt er interessen for at synge sammen ved fællessangarrangementer større end nogensinde.

Nu udbyder Stig Kaufmanas en sangaften, hvor han fortæller om, hvordan musik og tekster til nye sange bliver til, og hvorfor der stadig er behov for fornyelse i Højskolesangbogen.

Stig Kaufmanas er pianist med mere end 20 års højskoleerfaring i bagagen. Gennem årene har han lavet sangaftener på højskoler og i kirker, hvor han med fællessang formidler sangbogen, og de muligheder den byder på. I forbindelse med udgivelsen af den nye højskolesangbog, har Stig været projektleder på to seminarer for nye fællessange. Her undersøgte deltagerne nye musikalske områder - og ikke mindst hvordan fællessangen også kan lyde i dag.

...Og vi skal naturligvis synge! Både favoritter fra den 18. udgave og nogle af de nye fællessange, som sangbogsudvalget har overvejet at optage i den kommende højskolesangbog.

"Med stort overskud og smittende engagement tog Stig Kaufmanas os med igennem egne favoritter i Højskolesangbogen og præsenterede os for et par sange, som måske kommer med i den nye udgave. Sanglysten var stor og stemningen høj, da Stig satte sig til flygelet og spillede og fortalte for en stuvende fuld sal af unge studerende - Det var en forrygende aften!"

Inger Lundager, Studenterpræst på Københavns Universitet

Book en sangaften:

Stig Kaufmanas
+45 51 29 08 96
stig@kaufmanas.dk

FORMANDEN HAR ORDET Af Karin Schmidt Andersen, formand for DOKS

Åbning

Nedlukning er et af de nye begreber der ramte os med regeringsindgrebene i marts. Statsministeren slukkede som bekendt ikke for Danmark, men lukkede delvist ned.

Store dele af samfundet, inkl. visse af kirkens funktioner, har i hele perioden været tilgængelige for befolkningen. Mange har arbejdet hjemme, og på imponerende kort tid fik f.eks. hele undervisningssektoren omlagt sine funktioner. Således har også konservatorierne og kirkemusikskolerne ydet en enorm indsats og tilbudt undervisning, optagelsesprøver og eksamen trods nedlukningen.

Alligevel har nedlukningen dog føltes massiv og haft fatale konsekvenser for mange, ikke mindst i kulturlivet og blandt kunstnere. Et væld af kulturelle og sociale begivenheder har måttet aflyses eller udsættes på ubestemt tid.

Nedlukningen har sat samfundet på pause. Som ugerne er gået har vi forstået at det ikke bare er en pauseknop, der fryser billedet til vi kan genoptage det vi var i gang med, men at åbningen bliver gradvis og kræver nye måder at omgås på, der får vidtrækkende betydning i meget lang tid.

Nedlukningspausen har været en mental udfordring for mange af os. Hvor tit har man ikke ønsket sig et pusterum og forestillet sig al den inspiration og fordybelse, det ville føre med sig. Men uvisheden og en gryende forståelse af at vi ikke bare vender tilbage til det vi slap, har slidt på os. Der er ingen der fyldestgørende kan svare på, hvad en gradvis åbning indbefatter under forsamlingsforbud og krav om afstand imellem os. De kreative løsninger må komme undervejs i takt med at restriktionerne lempes. Her er det nødvendigt med klar kommunikation fra ledelsen, gode samarbejdsrelationer mellem alle faggrupper på arbejdspladserne og inspiration fra kollegialt netværk. Bestyrelsen og sekretariatet vil naturligvis gøre hvad vi kan for at informere og støtte DOKS' medlemmer gennem de nye udfordringer. Mens disse linjer skrives, er sektordialogen på folkekirkens område i gang. Regeringen har bedt landets forskellige sektorer om at bidrage med viden til politikerne, der skal træffe beslutningen om hvordan processen fra nedlukning til åbning skal forløbe. På folkekirkens område har der været gode drøftelser, hvor repræsentanter for alle der arbejder i og med folkekirken har deltaget under kirkeministeriets ledelse. Det har været en konstruktiv og løsningsorienteret dialog, drevet af ønsket om snarest at åbne kirken på en ansvarlig måde. Det er en sundhedsfaglig og politisk beslutning, der afgør hvornår og hvordan det kommer til at ske i den kommende tid.

Det er vidunderligt at epidemien er så meget under kontrol at vi nu tænker tanker om åbning og tilbagevenden. Vi har brug for at mødes og komme ud af de små cirkler vi har befundet os i - og vi længes efter levende musik.

DOKS har måttet aflyse årskurset, men foreningens generalforsamling skal afholdes så snart som muligt. Bestyrelsen afventer myndighedernes åbningsstrategi og vil gøre meget for at generalforsamlingen kan afholdes i en form, hvor det bliver muligt at mødes fysisk.

Med forhåbning skal min slutreplik være: Vi ses inden længe.

KLUMME Af Erik Hildebrandt-Nielsen, organist i Hørsholm Kirke

Midt i en streamingtid

Kan man skabe gudstjenesteligt nærvær med en usynlig menighed?

Inden coronaen låste kirkedørene, havde vi i forvejen i Hørsholm Kirke gjort forberedelser til at kunne transmittere søndagens højmesser ud til beboere på plejehjemmene og andre med behov. Vi havde i den forbindelse fået installeret et kamera i kirken, fået en hurtig internetforbindelse, vores egen YouTube-kanal m.m. – vi manglede blot at lære at bruge udstyret. Coronakrisen kastede os ud i det, men ikke på den måde, det oprindeligt var tanken. Der er forskel på at livetransmittere en højmesse med en levende menighed, hvor vi gør ”som vi plejer”, og så at lave en andagt målrettet folk bag skærme i private stuer.

Det var ikke så ligetil, som det måske lyder!

Hvordan virker det, hvis man på en lille skærm ser en sanger stå og synge 9 vers af en salme? Hvad med orgelmusikken – er mikrofonen overhovedet god nok til at yde instrumentet retfærdighed? Timer blev brugt på kamera- og lydprøver samt skype-møder om form og indhold. Mange spørgsmål meldte sig: ”Kan man se armene, når jeg lyser velsignelsen, eller skal der zoomes længere ud?”, ”Gider folk kigge på skærmen under 5 minutters ringning, eller skal vi skære ringningen ned til 2 min.?” osv.

Som led i forberedelserne tog jeg den li-

delse på mig at gennemse adskillige videoandagter fra rundt i landet. Der var nok at vælge imellem, og kvaliteten var pænt svingende, for nu at sige det mildt.

Men sammen med ovennævnte spørgsmål fra vores egen forberedelse fortalte det mig to ting:

Dels, at vi er på udebane! Hvor en højmesse til daglig er noget af det, vi kan allerbedst, så er vi pludselig voldsomt usikre på alt. En erkendelse af, at også det at producere en video-andagt er et fag! Der er en grund til, at DR rykker ud med et hold af uddannede teknikere og kamerafolk med professionelt udstyr til deres transmissioner. Dels, at trods YouTube's virale potentiale, så har disse andagter primært lokal interesse. Jeg følte mig i hvert fald mere som en voyeur, når jeg kiggede på en tjeneste med præster og kirkerum, jeg ikke kender; det var som at se hjemmevideo fra en for mig ukendt families sølvbryllup. Hvorfor har jeg det så ikke sådan, når DR transmitterer fra en kirke i landet? Svaret er en blanding af foromtalte professionelle håndtering og så det, at en transmission af en gudstjeneste med en tilstedeværende levende og syngende menighed altid vil være noget andet. I disse tider synes jeg faktisk, at radiomediet er bedre egnet – i transmissionerne fra Københavns Domkirke opretholdes højmesseritualer. Det ville virke postuleret i video fra tom kirke.

Tilbagemeldingerne er da også overvejende kommet fra den lokale menighed, der har været glade for de små andagter fra sognekirken. Så vidt så godt. Men dermed bør vi ikke læne os veltrods tilbage, for der er mere på spil: Sker der umærkelige skred, hvis vi vænner os til videoform uden interagerende menighed, hvilket ellers er så fundamentalt i en evangelisk-luthersk gudstjenesteforståelse? Og hvad gør det ved os, at vi pludselig kan måles i antal klik og ”likes”?? Der kommer efter min mening for stort fokus på os selv, og i stedet for en rig, flertydig liturgi, reducerer vi til en enkel og éntydig kommunikation.

Mikkel Wold udtrykte det således i Politiken: ”De hjemmegjorte videooptagelser og andre tiltag på internettet er okay, men de indfrier ikke længslens efter kirkerummet” – og her tilføjer jeg, at vi i kirken aldrig må glemme længslens efter den levende menighed! Det er her, det sker! Det kristne gudstjenestefællesskab kan nu engang ikke erstattes af en smartphone. Banalt måske, men det er sundt at få repeteret.

Det kan være, at vi af omstændighederne fremover er tvunget til at arbejde mere fra digitale platforme, men vi må ikke gøre dette ukritisk og ureflekteret uagtet den lokale menigheds rygklappen. Menneskeligt nærvær er den ægte vare. Hvor to og tre er forsamlede...

Vinderne fra 2017

Wadden Sea International Organ Competition

15.-23. januar 2021 finder anden udgave af Wadden Sea International Organ Competition sted i Ribe og Esbjerg. Foruden Syddansk Musikkonservatoriums store Marcussen-orgel benyttes bl.a. orglet i Vor Frelsers Kirke, Esbjerg, hvor semifinalen afholdes. Finalen finder sted i Ribe Domkirke. En international jury af syv fremtrædende organister udvælger de 20-24 bedst kvalificerede ansøgere til at deltage i selve konkurrencen. Præmiesummen beløber sig til kr. 250.000, og det forventes at vinderne kan tilbydes et betydeligt antal koncertengagementer. Samtidig med konkurrencen planlægges der aktiviteter for børn og unge med Katrine Kristiansen. Tilmeldingen er netop åbnet.

Læs mere på www.organcompetition.dk og www.facebook.com/waddenseaorgan

DOKS i en online-tid

Indkaldelse til bestyrelsesmøde DOKS

Freitag d. 27. marts 2020 kl. 10.30-13.00 om nødvendigt, genoptages mødet 13.4.

Også DOKS er for alvor gået online de sidste par måneder. Bestyrelsesmøder, udvalgsmøder og ekstraordinære orienteringer med tillidsrepræsentanter har fungeret fint i videoformat. Hertil kommer mange eksterne møder med samarbejdsrelationer og ikke mindst forhandlinger og dialogmøder med kirkeministeriet.

Der er ingen tvivl om, at videomøder fortsat vil blive en del af arbejdsformen i DOKS. Erfaringerne har vist, at formatet er fint til kortere møder og til drøftelser af konkrete emner. Bestyrelsen og medarbejdere glæder sig dog til igen at kunne mødes. Den nødvendige tillid og fortrolighed der er forudsætningen for en velfungerende bestyrelse, skabes ikke optimalt ved online-møder. Forhåbentlig bliver det muligt at gennemføre junimødet som et fysisk bestyrelsesmøde. Med det nuværende afstandskrav kan det dog blive vanskeligt at gennemføre i sekretariatets mødelokale.

Karin Schmidt Andersen,
formand for DOKS

DOKS' kollektivmidler

Under normale omstændigheder er der én årlig ansøgningsfrist for støtte fra de kollektive rettighedsmidler fra Gramex og Copydan. I år vil der ekstraordinært være to, foruden 1. maj også **15. september**. Der uddeles støtte fra de kollektive rettighedsmidler fra Gramex og Copydan én gang årligt. Mere information og ansøgningsskema på DOKS' hjemmeside.

DOKS' LEGAT

Der er to ansøgningsmuligheder for DOKS' legat: 1. maj og 15. september. DOKS' legat har de sidste år reelt ikke givet noget afkast. Det finansielle markeds lave rente betyder, at der ikke har været midler til uddeling eller til dækning af de omkostninger, der er forbundet med at have legatet. Som det blev meddelt på sidste års generalforsamling har DOKS og legatets bestyrelse derfor arbejdet på en opløsning af legatet, for i tide at kunne bruge midlerne efter legatets formål og inden administrationsomkostningerne ville opsluge det indestående. Civilstyrelsen har givet tilladelse til, at legatet kan nedlægges over en periode på tre år, og at det indestående beløb skal uddeles efter legatets fundats.

Det betyder, at der lige nu er gode muligheder for at søge legatet. Medlemmer af DOKS og enker efter medlemmer kan komme i betragtning. Er man i økonomisk trang grundet sygdom, alder eller uforskyldte økonomiske problemer, kan man søge om støtte. Der kan søges om tilskud til medicin, behandling, kurophold eller lign. Sygdommen kan være af såvel fysisk som psykisk karakter. Ansøgere bedes redegøre for deres økonomiske forhold, eventuelt gennem vedlæggelse af årsopgørelse fra skattevæsenet. Ansøgninger stiles til DOKS' legatbestyrelse, og sendes til sekretariatet inden den **1. maj 2020** eller inden den **15. september 2020**. Det kan ske med post eller på mail doks@doks.dk.

Podcast om orgellandskabet i Danmark

Den aarhusianske organist Ylva Lind Wellsandt har lavet en orgelpodcast, der gerne vil oplyse på en underholdende måde. "I hvert afsnit interviewer jeg interessante personligheder indenfor forskellige områder. F.eks. orgellærer ved DJM Lars Nørremark om gamle orgelrulle-indspilninger, Daniel Christensen fra Marcussen & Søn om dansk orgelbyggeri og debutanter fra DJM om deres debutkoncert. Dertil er der god orgelmusik", fortæller hun.

Podcasten kan findes på <https://podcasts.apple.com/dk/podcast/ylvalinds-orgelpodcast/id1491232323>

Har du husket

at opdatere dine medlemsinformationer på hjemmesiden og ikke mindst mailoplysningerne? Ellers går du glip af de særlige medlemsmails med vigtige informationer.

KIRKEÅBNING FORUDSÆTTER LOKAL DIALOG

I forbindelse med en kontrolleret genåbning af folkekirken indgik en såkaldt sektordialog, hvor repræsentanter for biskopper og provster, Landsforeningen af Menighedsråd, folkekirkens uddannelsesinstitutioner og de faglige organisationslinjer deltog under Kirkeministeriets ledelse. Retningslinjerne fra ministeriet, der har været grundigt drøftet i sektorpartnerskabet, skal nu implementeres til lokale forhold. Det kræver at medarbejdere, menighedsråd og præster går sammen og finder de bedste løsninger. DOKS' formand udtaler: "Skal kirkeåbningen blive en forvarlig og vellykket proces kræver det, at alle bliver hørt og at alle bidrager til løsning af opgaven. Det gode og tillidsfulde samarbejde der prægede sektordialogen håber jeg vil forplante sig til alle grene af folkekirken i den kommende tid. Det er en stor glæde at kirken igen er åben, og det er min forhåbning, at det vil fremme gode samarbejdsrelationer og samtaler om det vi er fælles om: At være kirke eller uddannelsesinstitution med særlige opgaver".

MIDTVEJSKONFERENCE FOR FOLKEKIRKENS LITURGI- ARBEJDE UDSKYDES

Midtvejskonference for Folkekirkens liturgiarbejde, der skulle have været afholdt lørdag den 25. april, udskydes til den 16. januar 2021. Hele processen omkring liturgiarbejdet skydes ca. ½ år, hvilket betyder, at alle er velkomne til at indsende kommentarer, forslag og overvejelser om folkekirkens liturgi til den fælles postkasse helt frem til **den 26. marts 2021.**

Postkassens adresse er: folkekirkensliturgi@km.dk.

Alt bliver hørt, læst og samlet op af de tre biskopper Elob Westergaard, Marianne Christiansen og Tine Lindhardt. Det vil efter den 26. marts blive fremlagt på bispemøde, hvor biskopperne vil tage fat på overvejelser om, hvad der videre skal ske.

NKS 2020 afvikles

formentlig ikke

som planlagt

I Finland arbejdes der i øjeblikket med alternative muligheder for afvikling af Nordisk Kirkemusik Symposium. Den oprindelige dato var d. 10.-13. september i år. Der meldes meget snart nyt fra Helsingfors. Hold øje med nks2020.fi eller doks.dk

GENERALFORSAMLING DOKS 2020

Bestyrelsen arbejder på en model for afholdelse af generalforsamling i København. Medlemmerne får indkaldelse på medlemsmail.

Orglet som orkestersubstitut

Som en del af mit arbejde med kunstnerisk udviklingsvirksomhed på Det Kgl. Danske Musikkonservatorium har jeg haft mulighed for at se nærmere på orgeltransskriptioner og benyttelsen af orglet som orkestersubstitut, både i et historisk og i et praktisk perspektiv. Denne artikel beskriver en del af dette arbejde, som desuden resulterer i en gennemarbejdet praktisk transskription af Ernest Chausson: Poème for violin og orgel samt Richard Strauss: Vier Letzte Lieder for sopran, violin og orgel. Begge værker vil blive præsenteret ved Copenhagen International Organ Festival på Det kgl. danske Musikkonservatorium 5.-8. november 2020, hvor netop "Transskriptioner" og "Orglet i samspil" vil være nogle af temaerne for festivalen.

Baggrund

"Orglet omfatter i sig alene alle andre Instrumenta musica, store og små, hvilke navne de end har. Vil du høre en tromme, trompet, basun, zink, blokfløjte, tværfloj-te, pommer, skalmeje, dulcian, ranketter, sorduner, krumhorn, giger, lirer etc., så kan du få alt dette og endnu mange andre underbare dejligheder mere i dette kunstfærdige værk."

Sådan omtaler Michael Prætorius orglet i Syntagma musicum fra 1619, og han sammenligner tillige orglet med "et helt kor af musicanter".

Helt fra orglets barndom har man betragtet det som et orkester, og mange komponister har i tidens løb overført vokal- og orkester-værker til orgel.

Allerede i 1300-tallet finder vi de første såkaldte intavoleringer – transskription af først og fremmest vokalsatser til orgel eller andet tangentinstrument eller lut. I 1500-tallet og senere blev denne teknik videreudviklet og forfinet, og et godt eksempel herpå er Heinrich Scheidemanns

intavoleringer af motetter af Hassler og Orlando di Lasso.

Johann Sebastian Bach benyttede også orglet som et orkester, og da han samtidig var en stor beundrer af den lidt ældre italienske komponist Antonio Vivaldi, hvis værker allerede på komponistens tid var meget populære, overførte han flere af den italienske mesters violinkoncerter til orglet. Vi kender jo desuden Bachs transskriptioner af egne værker til orglet, for eksempel Schübler-koralerne, som er orgeltransskriptioner af kantate-satser.

I 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet finder vi en lang række spændende eksempler på transskriptioner, for eksempel 4-hændige klaverudgaver af Brahms-symfonier. Det er også interessant at fordybe sig i Max Regers orgelbearbejdelser af klaverstemmen i en række af Hugo Wolffs sange. Sigfrid Karg-Elert har bearbejdet en række afsnit fra Wagner-operaer for harmonium, og Ch.-M. Widor har taget en række Bach-satser under kærlig orgelbehandling i samlingen "Bach's Memento". Der findes mange flere eksempler, som alle viser hvordan komponister og musikere har ladet sig inspirere af andre mestres kompositioner til at transskribere eller "genkomponere" dem for sit eget instrument.

Der findes flere forskellige baggrunde og begrundelser for disse transskriptioner og bearbejdelser. For det første er de alle udarbejdet i en tid, hvor musikken stort set kun kunne opleves "live". Og særligt for orkesterværkerne gælder det, at det var de færreste, som havde mulighed for at høre alle disse fantastiske værker. Orkesterkoncerter var for de få, og de var omkostningstunge. Dette er én af baggrundene for klaver- og orgeltransskriptioner af orkesterværker. Klavertransskriptionerne kunne

spilles i hjemmet, og orgeltransskriptionerne kunne spilles i kirker og i de koncertsale, som rådede over orgler. Flere af 1800- og 1900-tallets store koncertsalsorgler er således direkte begrundet med, at de kunne spille orkesterrepertoiret, når der ikke var råd til et orkester.

Orglet bliver således til orkestersubstitut!

Typer af transskriptioner

Det er interessant at se, hvordan der i historien er blevet arbejdet meget forskelligt med orgeltransskriptioner.

Johann Sebastian Bach er i sine transskriptioner meget tro over for originalen. Men i forhold til Vivaldi-koncerterne dog med en række justeringer for at få musikken til at fungere optimalt på orglet. I Schübler-koralerne ser vi hvordan han reducerer originalen til de væsentligste, melodibærende stemmer. Bach arbejder således med musikalske transskriptioner, hvor han foretager de nødvendige ændringer for at få den oprindelige musik og det oprindelige udtryk til at fungere på orglet.

Sigfrid Karg-Elert går lidt anderledes til værks i sine harmonium-bearbejdelser af udsnit fra Wagner-operaer. Rent musikalsk holder han sig til Wagners udtryk, men kraftigt reduceret, og desuden beskærer han musikken på en måde, hvor han så at sige uddrager det væsentlige af nogle lange afsnit og reducerer det til mindre, afsluttede satser. Karg-Elert genkomponerer, men han holder sig til Wagners stil.

En mere udpræget form for genkomponering finder vi i "Bach's Memento", hvor Ch.-M. Widor går skridtet videre og bruger Bach-satser som udgangspunkt for en ret fri fortolkning i sin egen stil. Man er ikke i tvivl om, at det er Bachs musik, som er udgangspunktet, men ofte tager Widors egen stil

Af Sven-Ingvart Mikkelsen
professor på Det Kgl. Danske
Musikkonservatorium

så meget over, at man nærmest glemmer Bach. En transskription bliver her til et helt nyt musikstykke.

Det er i denne sammenhæng også interessant at se på transskriptioner, som går den anden vej: fra orgel til orkester. Her kan nævnes Arnold Schönberg og Leopold Stokowskis meget forskellige orkesterversioner af nogle af Bachs orgelværker. Hvor Stokowski fortolker Bach i den storladne romantiske stil, så fokuserer Schönberg mere på polyfonien og væsentlige solostemmer.

Også Carl Nielsens orgelværk *Commotio* er blevet "orkestreret", på tre vidt forskellige måder af Bo Holten, Karl Aage Rasmussen og Hans Abrahamsen.

Der findes således forskellige problemstillinger og valg i forbindelse med udarbejdelse af en orgeltransskription.

- Skal man udarbejde en version, som ligger så tæt på originalen som muligt?
- Skal man tage sig nogle friheder og lave ændringer, som gør sig bedre på orglet – dvs. en musikalsk transskription?
- Skal man i højere grad "genkomponere" og nyfortolke musikken?

Hvad gør jeg selv?

Mit eget konkrete udgangspunkt er, at jeg bygger på en erfaring som praktisk musiker.

Allerede midt i 90'erne lavede jeg en transskription af Vivaldis *De Fire Årstider*, inspireret af Bachs orgeltransskriptioner af nogle af Vivaldis øvrige violinkonserter. Men i modsætning til Bach, så bibeholdt jeg soloviolenen, således at der stadig er tale om sammenspil mellem flere musikere. På denne måde blev det en slags udvidelse af repertoire for violin og orgel.

Efter at have afprøvet denne transskription ved en række koncerter og efterhånden fundet frem til en tilfredsstillende version, fik jeg noden udgivet på det daværende Edition Egtved (den kan stadig købes på noder.dk).

Jeg har i tidens løb spillet en del koncerter sammen med andre musikere, først og fremmest sangere og violinister, og ved disse koncerter har jeg lavet en del hurtige transskriptioner, baseret på tilgængelige klaverudtog. Også Chausson: "Poème" og Strauss: "Vier letzte Lieder", som omtales nærmere i det følgende, arbejdede jeg med på denne måde allerede for tyve år siden.

Men i nogle tilfælde gik jeg lidt dybere ned i processen, som for eksempel da jeg for en del år siden lavede en orgelversion af orkesterstemmen til Christian Sinding's "Suite i gammel stil" for violin og orkester. Her eksperimenterede jeg med forskellige former for transskriptions-teknikker, og de erfaringer, som jeg gjorde mig her, byggede jeg videre på, da jeg sidste år fik mulighed for at lave en gennemarbejdet transskription af Chaussons "Poème" for violin og orkester, opus 25.

Da jeg første gang hørte Chaussons violinkoncert "Poème", slog det mig, hvor meget orkesterklangen mindede om orgelklangen, særligt orgelklangen i César Francks orgelværker, hvilket naturligvis ikke var nogen tilfældighed, idet Chausson var elev af César Franck. Dette gav mig inspiration til at forsøge mig med en orgeltransskription. Men ikke en transskription, hvor alle stemmer er overført til orglet. Jeg bevarede solo-violinstemmen og overførte "kun" selve orkesterstemmen til orglet for på denne måde at bevare det koncerterende element.

Chausson skrev to versioner af "Poème", nemlig den mest kendte for violin og orkester samt en version for violin, strygekvartet og klaver. Desuden findes naturligvis en reduktion for violin og klaver. Det var de tre versioner, jeg brugte som grundlag for min transskription.

De enkelte orkester-stemmer kan ikke altid overføres direkte til orglet, og derfor har jeg i første række forsøgt at ramme det overordnede udtryk i orkesterklangen. Ofte er en skala eller et løb blevet ændret til akkordbrydninger eller omvendt, alt sammen for at finde en løsning, som både ligger tættest på den originale orkesterklang og som er realiserbar på orglet i såvel klanglig som spilleteknisk henseende. Altså en musikalsk transskription.

fig A

fig B

fig C

Som eksempel har jeg taget nogle takter fra et afsnit, hvor karakteren domineres af melodiose akkordbevægelser, akkompagneret af "flimrende" triolbevægelser i violinerne. **FIG A**

I min transskriptioner er akkordbevægelserne reduceret til en enkelt melodibevægelse i venstre hånd. Til gengæld er akkorderne overført til triol-akkordbrydninger i højre hånd, som samtidig illuderer den "flimrende" triolbevægelse i violinerne.

Resultatet er en version, som er velegnet til orglet, men hvor det klanglige udtryk ligger meget tæt op ad orkesterversionen. **FIG B**

Som koncertorganist optræder man oftest

alene, i mange tilfælde gemt væk på et orgelpulpitur. Jeg sætter imidlertid stor pris på den inspiration, som ligger i at musicere sammen med andre, og derfor holder jeg meget af at arbejde med orgeltransskriptioner, hvor der indgår et element af kammermusik.

Dette er også udgangspunktet for mit seneste arbejde, hvor jeg har udarbejdet en transskription af Richard Strauss: Vier Letzte Lieder for sopran, violin og orgel.

Der findes en glimrende version for sopran og klaver, de tre første sange udarbejdet af Max Wolff, og den sidste af Ernst Roth. Men når jeg lytter til orkesterstemmen, så er jeg overbevist om, at orglet gør sig langt

bedre end klaveret som orkester-substitut.

Jeg har udarbejdet en version af alle fire sange for sopran og orgel. Men til de to sidste: "Beim Schlafengehen" og "Im Abendrot" har jeg desuden lavet en version, hvor den smukke violinsolo er bibeholdt.

Der er tale om transskriptioner, som både skal kunne spilles på mellemstore orgler i kirker og på store koncertsalsorgler. Alle orgler er forskellige, og derfor har jeg ikke givet præcise retningslinier for hvordan orgelklangen skal sammensættes. Jeg har holdt mig til generelle dynamiske angivelser. Men i et appendix har jeg med relevante taktangivelser beskrevet nogle

fig D

fig E

Viol. Solo

Frattum

Piano.

Originalpartituren til Chausson:
Poème i versionen for violin,
strygekvartet og klaver

orkesterklange og orkester-solostemmer, som kan være til inspiration i jagten på en passende orgelklang. Men netop blot til inspiration! Det er ikke en opfordring til at skifte registrering for hver anden takt, for alt for mange omregistreringer kan gå ud over det sammenhængende forløb, særligt på mindre orgler. Også i registrerings-kunsten er det vigtigt at holde sig for øje, at det kan være nødvendigt at foretage ændringer og forenklinger for at opnå et udtryk, som svarer til orkesterversionen. Forudsat at der er tale om en musikalsk transskription.

Som eksempel på den musikalske transskription har jeg valgt en passage fra "Beim

Schlafengehen", hvor orkestrets blæsere danner en stor crescendo-akkord, samtidig med en dominerende, opadgående baslinje og triolbevægelser i strygerne: **FIG C**

Max Wolff har i sin klavertransskription lagt hovedvægten på den opadgående baslinje og triolbevægelserne: **FIG D**

I min transskription har jeg ladet soloviolinen spille triolerne, således at orglet kan spille blæser-crescendo-akkorderne i højre hånd, den opadgående baslinje i venstre hånd. Det dybe tuba/kontrabas-orgelpunkt spilles i pedalet. Herved kommer orglet meget tæt på den oprindelige orkesterklang: **FIG E**

Hvis man er interesseret i at se nærmere på nodematerialet til mine transskriptioner af Chausson: "Poème" og Strauss: "Vier letzte Lieder", så kan man sende mig en mail på sven-ingvar.mikkelsen@dkdm.dk

Fremtidsperspektiv

Ser vi på fremtidsperspektiverne omkring den situation, som organister og kirkemusikere befinder sig i, så må vi erkende, at på visse områder i det kirkemusikalske liv er den traditionelle klassiske kirkemusik under pres. Vi forsøger at forsvare den med næb og klør, men virkeligheden er faktisk den, at man som organist ofte bliver sat udenfor indflydelse, for eksempel til en bisættelse, hvor man kan komme ud for at der foretrækkes en afspil-

ning af "As time goes by" på et lydanlæg i stedet for at høre organisten spille Bachs smukke orgelkoral "Wenn wir in höchsten Nöten sein".

Ser vi tilbage på reformationen og Martin Luther, så vidste Martin Luther godt hvad folket ville have, og derfor valgte han at bruge kendte folkelige melodier til mange af sine nye salmer.

Ved den franske revolution i 1789 var oprøret ikke blot rettet mod adelen og kongemagten, men også imod kirken, og her lykkedes det for mange organister (i modsætning

til præsterne) at undgå at få adskilt hoved og krop, ganske enkelt ved at spille med på revolutions-gardisternes sange (mest berømt er Cl. Balbastres orgelvariationer over Marsellaisen).

Men hvor står vi i dag? Er vi ved at isolere og udradere os selv som kirkemusikere ved udelukkende at holde fast i den serøse kirkemusiktradition? Eller er det bydende nødvendigt for os at transskribere eller genkomponere en række af de mest populære og relevante musikstykker til orglet for i det mindste at kunne levere levende musik til en kirkelig handling? Og kan det gøres på musikalsk forsvarlig vis?

Man kunne også overveje, om vi i virkeligheden skal gå skridtet videre og løsrive os lidt fra kirkens bånd og tilbyde levende orgelmusik til "borgerlige" bisættelser, hvor der ellers stort set udelukkende spilles "ghetto-blaster-musik"?

Der er mange måder at gøre det på. Jeg har selv eksperimenteret med orgeltransskriptioner af symfonisk rockmusik – Pink Floyd, Led Zeppelin, The Doors, Procol Harum. Andre musikere arbejder seriøst med "klassiske" versioner af Beatles, Gasolin og meget andet, og DR-symfoniorkestret spiller filmmusik som koncert-musik.

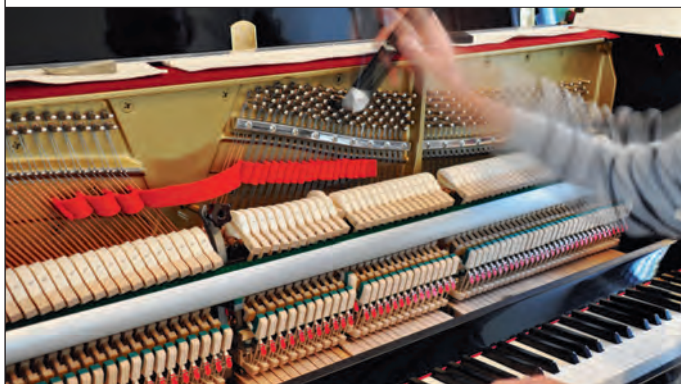
Det rejser mange spørgsmål:

- Er vi ved at sælge ud af den gode gamle klassiske musiktradition?
- Hvor går grænsen?
- Lefler vi for publikum, eller er det en pædagogisk tilgang til publikum?

Svaret ligger ikke lige for, men vi er nødt til hele tiden at stille spørgsmålet: Eller vi kan synge med Bob Dylan: "The Times They Are a-Changin'" og "The Answer is Blowin' in the Wind".

PIANOKOMPAGNIET

Pianokompagniet er et team af erfarne klaverstemmere og instrumentmagere.

På vores værksted findes altid et udvalg af brugte istandsatte klaverer og flygler af anerkendte fabrikater, blandt andet nyere brugte japansk producerede Yamaha klaverer og flygler.

SCHIMMEL
PIANOS

Pianokompagniet forhandler Schimmels klaverer og flygler. Schimmel er grundlagt i 1885 og produceres i Braunschweig, Tyskland.

Pianokompagniet · Åbyvej 79 · 8230 Åbyhøj · tlf. 7023 8088 · aar@pianokompagniet.dk

www.pianokompagniet.dk

Velklingende brugsmusik af høj kvalitet

Bo Grønbech:
Vignetti semplici - otte orgelstykker
Forlaget Mixtur. Pris kr. 119,-

Den nyligt fratrådte domorganist ved Helsingør Domkirke Bo Grønbech er udkommet med en samling af 8 orgelstykker under titlen 'Vignetti semplici'. Værket er udført som et bestillingsarbejde til Sjællands Kirkemusikskole i forbindelse med et kursus med fokus på musik på 'det lille orgel'. Et lille orgel skal her forstås som et orgel med 1 manual og pedal.

De 8 stykker har vel en varighed på 2-4 minutter hver især, og vil egne sig glimrende til gudstjenestebrug. Sværhedsgraden er nok et sted mellem let og moderat, hvilket gør dem yderst anvendelige og må tiltale den pragmatiske organist, der altid er på jagt efter musik til diverse kirkelige handlinger.

Stilistisk set peger musikken i lidt forskellige retninger. Der er ikke tale om deciderede pasticher, men der er et gennemgående 'Schein des Bekannten' i tonesproget. Man kan især høre noget fransk 20. århundredes modalitet, men også elementer af nordisk folkløse mm. Æstetikken orienterer sig mod det pæne og behagelige - det er næppe musik der gør nogen menighed fortræd. Måske et dybere kendskab til komponisten kan afsløre, at der skjuler sig en original personalstil bag den umiddelbart lidt konforme overflade.

Blandt mine favoritter i samlingen er 'In vernalis temporis' ('Frydeligt med jubelkor'). I første del antydes salmen ved at de 3 første meloditoner på en diskret måde flettes ind i en toccata-lignende sats. I anden del udfoldes en kanon mellem sopran og tenor bundet sammen af en flydende mellemstemme. En enkel og virkningsfuld sats, der lyder

mere imponerende end den er svær at spille.

Også 'Aftensang' ('Sig månen langsomt hæver') er meget vellykket. En ekspressiv introduktion, hvor et orgelpunkt igangsætter en opadgående snoende melodi, vokser i intensitet og kulminerer på en højtopbygget spændstig akkord. Herefter føles det velgørende at salmemelodien gennemspilles i en afspændt modal harmonisering. En harmonisering hvor venstre hånd konsekvent forløber i parallelle kvarter og er rytmisk synkoperet i forhold til melodien. I melodien anden del byttes der rundt, så melodien spilles i pedallet og de synkoperede kvarter i højre hånd. Blot et ud af mange eksempler på hvordan Grønbech benytter sig af enkle og effektive kompositoriske virkemidler.

Der er også frie, ikke-koralbundne satser iblandt. F.eks. 'Meditation' som er komponeret udelukkende ved brug af Messiaens modus 2 - også kendt som den formindske-skala. En symmetrisk 8-tone-skala bygget op af skiftevis små og store sekunder. Satsen rulles i gang med et roligt, fremadskridende ostinat, hvorover der spilles nogle korte, sangbare melodifaser. At der udelukkende benyttes den ene af skalaens i alt 3 transpositionsmuligheder, giver satsen et lidt monotont præg, og den hårfine balance mellem det meditative og det trivielle bliver her lettere udfordret. Men satsen er en glim-

rende pædagogisk introduktion til den, for nogle, ukendte skala.

Grønbech har en forbilledlig evne til at afstemme kompositorisk stringens med poetisk frihed. Musikken er velstruktureret uden at blive rigid - den flyder frit og ubesværet og afslører en komponist med en fortrinlig sans for at skrive idiomatisk for orglet. Akkordernes spatiering, de forskellige teksturer og den melodiske syntaks bidrager alt sammen til en følelse af naturlighed og selvfølgelighed.

Det er næppe musik, hvis ærinde er at udvide lytterens kunstneriske horisont. Men det er ærlig, uprætentiøs og velklingende brugsmusik af høj kvalitet, der vidner om en komponist med gode ører og stor håndværksmæssig kunnen.

Bestemt en anbefalelsesværdig publikation.

DOKS

Streaming af gudstjenester

- Hvad er dine rettigheder som organist

Forårets begivenheder med nedlukning af store dele af samfundet, herunder af folkekirken, har medført en dramatisk forøgelse af interessen for streamede gudstjenester og andagter. Det er en god anledning til at erindre om, hvilke rettigheder man har som organist i forbindelse med streaming, ikke mindst i forhold til organistens ophavsret.

Man har som organist ophavsret til den musik man fremfører, også i forbindelse med gudstjenester, uanset at det sker i et ansættelsesforhold.

Det spiller ikke nogen rolle i det daglige, fordi man som ansat overgiver sine rettigheder til sin arbejdsgiver til sædvanlig brug. Populært sagt så "låner" man altså

sine rettigheder ud til sin arbejdsgiver, så længe det, man har rettigheder til, bruges som det plejer, for organisten ved at spille orgel til gudstjenesten, for professoren ved at bruge sit selvudviklede undervisningsmateriale i sin egen undervisning osv.

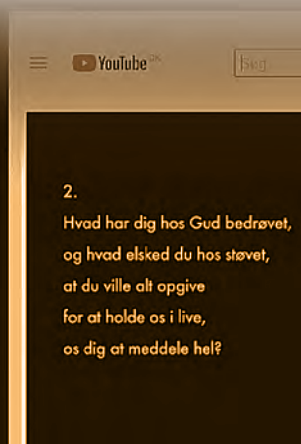
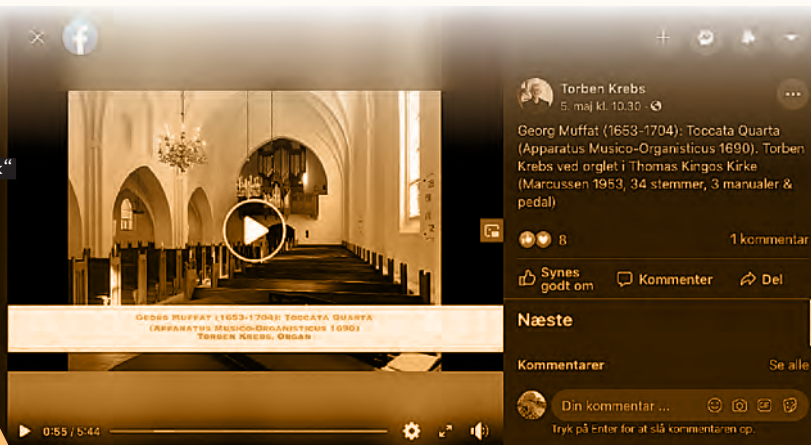
MEN man ejer selv sine rettigheder, og i det tilfælde, at arbejdsgiveren ønsker at benytte sig af dem til noget, som ligger ud over sædvanlig brug, så forudsætter det en aftale med den, som har rettighederne. Dette gælder, hvis der skal optages en gudstjeneste til TV, og det gælder ligeledes hvis en gudstjeneste skal streames til kirken hjemmeside, Facebook eller lignende.

I 2019 blev det klart for DOKS, at der

måske ikke helt var den fornødne opmærksomhed hos arbejdsgiverne på det forhold, at organisten har ophavsret til sin medvirken ved en gudstjeneste. I forbindelse med en gudstjeneste som skulle optages til TV, kom DOKS i drøftelse med arbejdsgiversiden om, hvorvidt det forudsatte en aftale med organisten om dennes ophavsret. Efter gode drøftelser med dem der rådgav arbejdsgiveren, opnåede vi dog hurtigt enighed om det faktuelle, nemlig at ophavsretsloven slår fast, at ophavsretten bevares hos den ansatte, og at arbejdsgivers ret til at benytte beskyttet materiale er begrænset til sædvanlig brug.

Det betyder, at der skal laves en aftale med dig som organist, såfremt en gudstjeneste skal live-streames, eller hvis optagel-

Eksempler på video med "live-musik" fra Facebook og YouTube

CITRONER TIL VOR HERRE

Ti motetter
af
Jørgen Lauritsen

til bønner
af
Simon Grotrian

for SATB

Købes på
noder.dk

*“Et nybrud i dansk musik,
en religiøs minimalisme
som ikke er hørt før”*

- Bo Holten

WILHELM HANSEN MUSIKFORLAG

sen gemmes og placeres online på kirkens hjemmeside eller andre steder.

I forbindelse med Corona-situationen udarbejdede stifterne en aftaleskabelon om rettigheder. Stifternes skabelon tager udgangspunkt i, at man fuldt og helt afgiver sine rettigheder til sin arbejdsgiver, og det er efter DOKS' opfattelse alt for vidtrækkende og ganske unødvendigt i forhold til, hvad der er behov for.

DOKS har konsulteret vores advokater hos Sirius-advokater, og sammen med dem udarbejdet en skabelon til en rettighedsaftale, hvor man som organist giver samtykke til en specifik og konkret anvendelse til at streame eller uploade til en online-plattform, men som samtidig slår fast, at rettighederne forbliver hos organisten. I skrivende stund er vi i dialog om at blive enige om ordlyden i en skabelon med stifterne, idet en sådan løsning naturligvis vil være at foretrække.

Det skal understreges, at man ikke kan forpligtes til at afgive sine rettigheder ud over

den sædvanlige brug, og at man dermed heller ikke kan forpligtes til at medvirke ved streamede gudstjenester. Der er tale om en aftale, som skal indgås på frivillig basis. Man kan således ikke i udgangspunktet forpligtes til at medvirke ved en streamet gudstjeneste.

Når det er vigtigt at der indgås en aftale om dine rettigheder, så er det fordi det er principielt vigtigt at fastholde, at rettigheden til den musik du udøver, ligger hos dig. Det er vigtigt at være opmærksom på, at hvis du vælger at deltage i streamede gudstjenester uden en aftale, så kan du med tiden skubbe grænsen for "sædvanlig brug". Det kan betyde, at deltagelse i live-streamede gudstjenester bliver en tjenestepligt, og at der opstår en berettiget forventning om, at der kan livestreames som en del af den sædvanlige brug. Bemærk, at privat optagelse, f.eks. af en vielse, ikke er omfattet af disse regler, men sådanne optagelser må ikke mangfoldiggøres på nettet uden tilladelse.

4. søndag efter trinitatis, 2. tekstrække

Jørgen Lauritsen, organist i Anna Kirke, fortæller om sine musikvalg

Anna Kirke er en fredelig lille landsbykirke midt på Nørrebro i København, tegnet af bygmester P.V. Jensen Klint. Kirken har et 20 stemmers Bruno Christensen-orgel fra 1979 og et Boston klaver, et firestemmigt højmessekor samt løse sangere til kirkelige handlinger. Her har Jørgen Lauritsen har været ansat siden juli 2019. Han tog eksamen fra DKDM i 1990 og i 1992 eksamen som jazzpianist fra Rytmask Musikkonservatorium. Siden da har han virket som komponist af filmmusik, orkesterarrangør, teaterkapelmester og meget andet. Disse erfaringer tager han med i sit arbejde i kirken, hvor han i godt samarbejde med præster og kirkens øvrige personale arbejder med en crossover-profil, der omfatter såvel klassisk som "rytmisk" musik. Sognet har mange børnefamilier, og ved babysalmesang og familiegudstjenester er musikvalget overvejende fra de "rytmiske" genrer. Jørgen Lauritsen spiller jævnligt jazz-standarder eller gospelhymner med tekstlig reference til den pågældende tjeneste. Ved højmesserne er stilen mere

traditionel, og musikvalget oftest præget af ro og plads til eftertanke. "Jeg ønsker ikke at udfordre menigheden, men er højmessens musikalske tjener. Hvor jeg kan, lægger jeg musikken til rette så alle kan være med. For eksempel også i valg af tonearter. Jeg improviserer hyppigt præ-, post- eller interludium over dagens salmer, eller supplerer og nuancerer med andre salmereferencer, for eksempel fra salmebogens forslag til salmevalg, eller kirkemusikalsk kompetencecenters "Bag om helligdagen". Jeg veksler mellem orglet og klaveret i kirken; det giver nærhed til menigheden og variation i gudstjenesten."

Motetten er fra Jørgen Lauritsens samling af korsatser til tekster af Simon Grotrian, som han havde et personligt venskab med. Søndagens evangelium og Simon Grotrians bøn om fred passer godt sammen.

Musikvalg

Præludium: Buxtehude: *Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort*

Interludium: Oscar Petersons *Hymn To Freedom*, også i anledning af Copenhagen Jazz Festival.

Motet: *Bøn om fred* fra "Citroner til Vorherre", tekst Simon Grotrian, musik Jørgen Lauritsen, udgivet på Edition Wilhelm Hansen

Postludium: Kor og menighed synger Otto Mortensen og Thøger Larsens *Du danske sommer, jeg elsker dig* med klaverakkompaniment

DOKS-ARRANGEMENTER**19. juni**

Bestyrelsesmøde i DOKS

Tidspunkt meddeles senere

DOKS' generalforsamling i København

KURSER**4. september, 18. september
og 2. oktober**Orglet og salmesangen – de "rytmiske"
salmer – v/ Lise Dynnesen i Roskilde.www.kirkemusikskole.dk**7. september**Kirkehandlerne mellem
folkelig og professionalisme
v/ Lektor Jørgen Kjærgaard i Vestervig.www.kirkemusikskole.dk**2. - 3. oktober**Korweekend med koncert v/ Søren Birch
i Løgumkloster. www.kirkemusikskole.dk**FESTIVALER OG
KONCERTTRÆKKER****KØBENHAVN****1. juli - 26. august****HOLMENS KIRKE**Holmens Internationale Orgelfestival.
Koncert hver onsdag kl. 12.00www.holmenskirke.dk**24. juni - 29. juli****TRINITATIS KIRKE**Sommerkoncerter på Det Italienske
Barokorgel onsdage kl. 14.00trinitatiskirke.dk**7. - 28. august****TRINITATIS KIRKE**

Sommer-orgelkoncerter fredage kl. 12.00

trinitatiskirke.dk**3. august til 29. september****VOR FRELSESKIRKE**

Sensommerkoncerter på tirsdage kl. 20

www.vorfrelsekirke.dk**3. - 31. august****JESUSKIRKEN**Sommerkoncerter
Alle mandage i august kl. 20www.jesuskirken.dk**5. - 8. november****COPENHAGEN INTERNATIONAL
ORGAN FESTIVAL**Det Kgl. Danske Musikkonservatorium fejrer
færdigrenoveringen af Marcussen-orglet i
koncertsalen med en række koncerter på
konservatoriet og i københavnske kirker
www.dkdm.dk**ROSKILDE****4. juni - 27. august****ROSKILDE DOMKIRKE**

Sommerkoncerter hver torsdag kl. 20

HELSINGØR**22. juni - 3. juli****SCT. MARIÆ KIRKE**International orgelfestival. Middags-
koncerter mandag, onsdag og fredag kl. 12.**15. juli - 12. august****SCT. MARIÆ KIRKE**

Festivalkoncerter hver onsdag kl. 20.

SVENDBORG**29. juli - 2. august****SCT. NIKOLAI KIRKE**

18. Internationale Orgelfestival

23. juli - 6. august**VOR FRUE KIRKE**Svendborg internationale
klokkespilsfestivalwww.klokkespilsfestival.dk eller
www.vorfruekirke.dk**RIBE****2. - 28. juli****RIBE DOMKIRKE**Sommerkoncerter hver tirsdag i juli måned
+ torsdag 30. juli, alle dage 11-11.45, entré
30 kr.www.ribe-domkirke.dk**3. - 6. september****RUED LANGGAARD FESTIVAL
2020 I RIBE**Under temaet "Ild" præsenteres musik af
Aleksandr Skrjabin og Rued Langgaard.
www.langgaardsfestival.dk**LØGUMKLOSTER****1. - 29. juli****LØGUMKLOSTER KIRKE**Sommerkoncerter onsdage kl. 20.00
www.loegumkloster-kirke.dk**HADERSLEV****3. juli til 14. august****HADERSLEV DOMKIRKE**

Sommerkoncerter hver fredag kl. 16.30.

Tema: Vierne 150 år

www.haderslevdomkirke.dk**RANDERS****16. juni til 25. august****SCT. MORTENS KIRKE**

Sommerkoncerter

tirsdage kl. 19.30 i ulige uger
Forudgående klokkespilskoncerter
fra 19-19.25**AALBORG****15. juli - 12. august****BUDOLFI KIRKE**

- AALBORG DOMKIRKE

Sommerkoncerter hver onsdag kl. 19.30
og hver lørdag kl. 12.15
www.aalborgdomkirke.dk**NORDISK KIRKEMUSIKSYMPOSIUM****Udskydes til 2021**Nordisk kirkemusiksymposium i
HelsingforsSe nks2020.fi eller doks.dkOrganistbladet bringer oplysninger om koncert-
rækker, festivals og andre arrangementer. Send
gerne oplysninger om din arrangementsrække til
organistbladet@doks.dk

DOKS'EN UD AF BOKSEN Af Mikael Garnæs

"Pludselig begyndte en demensramt at nynne Gounods *Ave Maria*"

Christine Toft Kristensen, organist i Billund og Grene Kirker, fortæller om sit arbejde med salmesang for demensramte

At musik og salmesang kan skabe kontakt og bevirke fællesskab med demensramte, er en erkendelse, som skaber vide perspektiver. Christine Toft Kristensen er blandt dem, der mest systematisk har beskæftiget sig med dette.

"Evnen til at sanse er bevaret hos demensramte og kan stimuleres på forskellige måder", siger Christine. "Også musikalske evner er bevaret langt ind i et demensforløb, og her kan vi musikere spille en stor rolle. I det liturgiske samvær kan man være fælles i salmesangen, selv om nogle af deltagerne næsten ikke har noget sprog tilbage – for salmerne, som mange demensramte har lært udenad i skolen, kan kortvarigt vække deres sprog til live".

Christine er uddannet fra konservatorierne i Aarhus og Esbjerg og tog kandidateksamen i 2009. Hun blev tidligt optaget af det musikpædagogiske arbejde i folkekirken – både babysalmesang, børnegudstjenester og korarbejde – og er også aktiv i FUK-regi. Derudover underviser hun i korledelse, hørelære, liturgik med mere på kirkemusikskolen i Løgumkloster.

"Inden jeg begyndte at beskæftige mig med salmesang for demensramte, fulgte jeg i flere år Anne-Mette Riis' arbejde med babysalmesang. Salmesang for demensramte tager sit udgangspunkt i babysalmesang med dets fokus på sansestimuli og en liturgisk opbygning af forløbet". Sammen med sognepræst Mette Gautier videreudviklede Christine babysalmesangsaktiviteten, hvilket førte til, at de i 2019 udgav bogen 'Babysalme-

sang med mere' på forlaget Eksistensen.

I 2013 fik hun sin nuværende stilling i Billund. Her ligger plejehjemmet lige ved siden af kirken, så beboerne kan trilles direkte derover. "Det stemmer dem på en særlig måde at komme i kirkerummet, og de kan genkende det liturgiske møblement. Forløbet er gudstjenestelignende med præludium, salmesang med forskellige sansestimuli, trosbekendelse, fadervor og postludium".

Christine udgav i 2016 sammen med kirke- og kulturmedarbejder Hanne Raabjerg bogen 'Salmesang for demensramte' (forlaget Eksistensen), som er tænkt som inspiration for præster og musikalske medarbejdere. En ny udgave udkommer til efteråret under titlen 'Kirke med demensramte' og lægger større vægt på det liturgiske aspekt, ligesom den indeholder artikler om musikterapiens og kirkearkitekturens betydning for dette arbejde.

"En af de stærkeste oplevelser, jeg har haft, var, da jeg ved en gudstjeneste for demensramte spillede Bachs C-Dur-præludium (WTK I) på klaveret. Pludselig var der en af de demensramte, der på det helt rigtige sted begyndte at nynne Gounods melodi 'Ave Maria'. Det var stærkt. Han havde tilsyneladende bibeholdt musikalske kompetencer, som ingen vidste, han besad. Det fantastiske er at opleve, hvordan de demensramte får noget mistet tilbage via musikken – det gør det til en helt særlig opgave".

Christine Toft Kristensen

